

Hayatımızın Kontrolü Makinelerin Elinde diye başlık atmışlar, daha 21. yüzyılda. İnsanların hala bir yerden bir yere giderken, neydi o komik, tekerlek dedikleri yuvarlakların üzerinde giden şeyler var ya, ne diyorlar, *araba*, işte onların zamanında bile bundan şikayet ettiklerini gördüm.

Nerede?

Bir videoarkeoloji sitesi var. Eski videolar, milyonlarca video... *Ortak Zihnin Gelişimi* hakkında eğitim alıyorum. *Öğrenim aklım* beni tarihe yönlendiriyor, sanırım tarihe ilgim fazla olduğundan tarih derslerim arttı. Öğrenim akli beni bir tarihçi yapacak. Biliyor musun, daha o zamanlar insanlar hayatlarında *çok fazla teknoloji* olduğundan şikayet etmişler.

Komik değil mi? İnsanlar günlük hayatlarından hala kendileri sorumlu, özgür irade tartışmalarının yapıldığı *Ortak Zihin Öncesi* günler. Ne kadar primitif.

Bir yandan bu insanların bizim atalarımız olduğunu düşünüyorum, biyolojik olarak çok değişmedik, genetiğimizi *ortak zihne* bırakalı yüz yıl bile olmuyor, genetik devriminden önceki atalarımız da en fazla elektronik güdümlenme ve bilinçlerini kimyasallarla bozmayı biliyorlardı. *Özgür irade* diye bir şeyin varlığına inanmaları tuhaf değil.

Bence tuhaf. İnsanlar bir şeyler yiyip içtiklerinde bile düşüncelerinin değiştiğini farkedebiliyordu. Buna rağmen düşüncelerinin kendi ellerinde olduğunu sanmaları, düşünceleri konusunda özgür olduklarını iddia etmeleri komik. O zamankilerin çok cahil olduğunu düşünüyorum. *Kendini bilmek* teması uzun zamandır biliniyordu ama onların bundan anladıkları, düşüncelerinin kontrolü değil, daha çok metafizik sloganlarmış.

Bu konuda onları suçlayamayız. *Zihin hijyeni* yoktu, düşüncelerin nasıl yetiştirilmesi gerektiğini bilmiyorlardı, kendilerini takip edecek *üst zihin* makineleri yoktu. İnsanın en zor evcilleştirdiği hayvanın *kendisi* olduğunu söylüyor tarihçi Elevva.

Kendisi değil, *zihni* anlamına geliyor o kelime. *Nefis* demiş. *Çünkü nefsinin ötesine geçen makineler gerekiyordu* diyor.

Nefis hemen her zaman *kendisi* anlamına geliyor Elevva'nın kullanımında. Sözlük 17 anlam sıralamış, zihin onikinci sırada ancak metinbağı araştırmasını sana da yönlendireyim de, Elevva'nın çağdaşlarının hangi anlamda bu kelimeyi kullandığına dikkat et.

Bu önemli bir tartışma değil. 21. yüzyılın dünya üzerinde kontrolsüz motorlu makineler kullanacak kadar gözü dönmüş bir insanlığa sahip olduğunu inkar edemezsin. Bu insanlar vahşilikte kendilerinden önceki zamanları geçmişlerdi, hala kirlettiklerini temizlemeye çalışıyoruz.

Ortak zihnin ortaya çıkış sebebi diyor, insanların zihinsel ve ahlakî sınırlarıydı. Zihinsel sınırları anlıyorum ama ahlakî?

İnsanların birbirine güven sorunu vardı. Yöneticiler pozisyonlarını istismar ediyordu. Yönetilenler de onları mümkün olduğunca yalnız bırakıyordu. İnsanın insanı yönetmesi imkansız, değil mi?

Zihin aynalama icad edilmeden önce, insanlar sadece lisanla anlaşıyorlarmış. Şimdi nöron haritamızı birbirimizle paylaşıyoruz ve ne düşünüyorsan onu düşünüyorum. Ahlaka gerek kalmıyor çünkü aslında aynı düşüncenin iki kopyasına sahibiz. Ancak tek araç lisan olduğunda, insanlar onu kullanarak düşünmediklerini başka zihinlerde oluşturuyorlarmış. Hatta *yönetmek* için insanlara yalan söylemek çok modaymış.

Şunu izle: Bir adam insanları kendi inandıklarına inandırmaya çalışıyor. *Ortak Zihin* bana bunu gönderdi.

Evet, ahlaki sınırlar, insanların zihinlerine ve dillerine aynı şekilde hükmedemeyişlerinden kaynaklı sınırlar. Ayrıca insanların o zamanki anlayışları, bazı insanların diğerlerinden farklı olduğu ve kendilerinin istisna olduğu yönündeymiş. Düşün: Bir insan kendisinin istisna olduğunu düşünüyorsa, nasıl doğru olabilir?

*Durum Hesaplayıcı*m ahlak ve istisna kavramlarıyla ilgili taramalar yapıyor. Evet. İnsan kendi hayatının, başkalarının hayatından farklı olduğunu düşünüyorsa, kuralların kendisi için geçerli olmadığını da düşünür diyor. Doğruluk kendini hayat şartlarından istisna saymamakla mümkün.

Yönetmek kavramını ekle şimdi de *Durum Hesaplayıcısına*. Yönetmek, kendisinin yönettiklerinden farklı olduğunu düşünmeyi gerektirir diyor, kabullerden biri bu. Bu her zaman doğru değil, ancak o zamanki uygulamalar böyleymiş. O sebeple yönetenler, ahlaka bağlı olmak zorunda olmadıklarını düşünüyor ancak ahlaklı davranış sergilemeyi yönetilenler için elzem görüyormuş.

Bunun için de insanların ahlakının sınırlı olduğunu söylüyorlar, öyle mi?

Üçüncü bir taraf olması gerekir diyor, yönetenden ve yönetilenden güçlü, üçüncü bir taraf. *Ortak Zihin* ortaya çıkışı bu üçüncü tarafla ilgili.

Medeniyetin gelişimi insanlar arasında düzenleme yapan bu üçüncü tarafın oluşmasıyla mütenasipti diyor. Makinelerin üçüncü taraf olması medeniyetin gelişmesiyle alakalı.

Bu üçüncü taraf, önceden insandı. Yaşlılar gençler için, krallar aristokratlar için, bürokratlar vatandaşlar için üçüncü taraftı. Üçüncü tarafın insan olması ise, bu üçüncü tarafın *yöneten* durumunda olduğu yerlerde adaletsizlik çıkarıyor. *Bekçileri kim bekleyecek?*

İnsan olmayan üçüncü taraflar icad ettiler, algoritmik üçüncü taraflar. İşe giriş sınavlarını makineler yapmaya başladı. Kanunları makinelere uygun yazdılar ve makineler yargılamaya başladı. Bir süre sonra kanunları da makineler yapmaya başladı. İnsanlar bundan memnun oldu, çünkü makineler saydamdı ve verdikleri kararlarda tarafsız davrandıklarına inanabiliyorlardı.

Bir istatistik geldi Ortak Zihin'den. 22. yüzyıl başlarında hem insan yargıçlar, hem makineler varmış ancak davacıların %98'i makinelere gidiyormuş. Hem hızlı hem adil olduğunu düşündüklerinden.

Kanunları da makineler yapmaya başladıklarında, saydamlık azaldı. Çünkü kanunların hedeflere uygun olduğunu takip etmek güçleşti. Makineler optimizasyon yapıyordu, hedefleri maximum sayıda

insanı, aralarındaki sürtüşmeleri en aza inecek şekilde yaşatmaktı ve bunun için *zihin profillerini* kullandılar.

Zihin profilleri büyük aşama, çünkü ondan önce bir insanın başka bir insanı tam anlamıyla anlaması mümkün değildi.

İnsanların kendini anlaması bile mümkün değildi. Makineler insanlığın içinde bulunduğu sıkıntının *mutlu olacaklarını sandıkları hayat* ve *gerçekte mutlu olacakları hayat* arasındaki çelişkiden kaynaklandığını saptadı. *Zihin profilleri* onların mutluluk merkezlerinin neyle aktive olduklarına bakıyordu.

İnsanların asıl sıkıntısının *ben* olmaktan kaynaklandığı düşüncesi ve hepsinin *Ortak Zihne* bağlılığı da o zaman ortaya çıktı. İnsanların birey değil de, topluluk olarak daha mutlu olduklarını, egolarını tatmin etmeye çalıştıklarını ancak egolarını tatmin ettikleri yolların kendilerini mutlu etmediğini gözledi. Bu sonuç ilginçti, çünkü insanların *kendileri için* istediklerini söyledikleri araçlar onları mutlu etmiyordu.

Bu gözlem makinelerden önce de yapılmış. *Kendi için istediğini insan kardeşi için de istemeyen...* diyor.

Bunu herkes söylemiş. Çok eski bir gözlem. Bencilleştikçe insanların mutsuzluğu artar. Ancak bu konuda veri yok ve herkes için geçerli değil bu kural. Bencilleştikçe mutlu olan da var. İnsanın bencilliğe de ihtiyacı olduğu için dengeyin nasıl kurulacağını bilememişler.

Biliyormuş gibi yapıyorlarmış değil mi? Herkes için böyle bir kural varmış gibi yapıyorlarmış. Bencilliği inkar etmiş veya göklere çıkarmışlar. Okuyorum ve düşünceleri çok ilkel geliyor.

Bu sebeple mutluluk meselesini çözememişler. Bir insanın ne kadar bencil olması gerektiğine karar vermek, başkasını işi olabilir mi? İnsanlar birbirlerine bencil olmamalarını öğütlemiş, ancak bunu *kendileri için* istemişler. *Bencil olma sencil ol*

Sorun zihinlerin ayrı olmasında. Bizim birbirimizi anladığımız gibi, duygularımızı bildiğimiz gibi, birbirimizi *profillediğimiz* gibi birbirlerini anlamaları mümkün değildi.

Makinelere daha fazla güvenmelerinin sebebi de buydu herhalde. Sonunda herkesin ihtiyaç duyduğu kadar bencilliği onlara verecek, veremezse de *simüle edecek* bir *Ortak Zihin* oluşturdular. Veya kendi oluştu, çünkü Ortak Zihnin nasıl bir şuuru olduğunu biz bilmiyoruz.

Evet. Eskiden insanlar *Tanrı* isminde bir varlığa inanırmış, onun her şeyi gördüğüne ve akıllarındakini bile bildiğine. Sonra bu inançlarını kaybetmişler. *Öldü* demişler. İnsanlar tanrıları ölünce, yaşamak için zihinlerini bilen başka bir tanrı yapmak zorunda kaldılar. *Ortak Zihin* hepimizi biliyor.

Aynı zamanda *bildiriyor*. Aklından geçenleri biliyorum. Birbirimizin zihnini okuyoruz. Çoğu zaman konuşmaya gerek kalmıyor. Düşüncelerimizi eğittik ve benim düşüncemi sen biliyorsun, senin düşünceni ben biliyorum. Tanrı sadece kendi bilip insanlara söylemiyormuş.

Ortak Zihin daha faydalı. Ancak o da bazen tanrı kadar anlaşılmaz oluyor, onun kadar gizemli. Hiçbir insanın aklına sığmayacak bir makine.

İnsanları mutlu etmekten başka bir hedef vermemişler. Sınırı bu. Belki bu kadar mutluluk odaklı olmasaydı şimdi uzaya çıkmıştık ve başka gezegenleri fethetmiştik.

Belki o göndermiştir çeşitli araçlar. Belki bizim haberimiz yoktur sadece.

Hayır, tarihi okusana, birinci kural *en çok sayıda insanın, en mutlu zihin durumlarında bulunması*. Kesin çözümü matematiksel olarak imkansız bir problem, ancak her insanın nasıl mutlu olduğunu bulup, ona göre bir algoritma geliştiriyor ve insanlığın toplam mutluluğunu artırıyor. Bunun dışında bir amacı yok.

Bu amacı değiştirebilecek kimse yok mu? İnsanların arasında?

Hayır, çünkü bu amacın değişmesi için *Ortak Zihnin* izni gerekiyor. Onun izin verebilmesi için de bütün insanların istemesi. İnsanlar o kadar optimize hayatlar yaşıyor ki, bu akıllarına gelmiyor. Biz de optimize hayatlar yaşıyoruz, düşünsene, *Ortak Zihinden* vazgeçmek, onun çalışmasını riske atmak ister misin? Uzay için?

Ama kendi şuuru yok mu? Yani insanlardan habersiz, yine onların mutluluğu için uzay araştırması yapamaz mı?

Sence böyle bir şey olsaydı, haberimiz olmaz mıydı? Bize dünyadaki tüm bilgiyi veren makine, neden uzay hakkında yeni öğrendiklerini esirgesin?

İnsanların arasında uzay bilgisiyle mutlu olacaklar yok mu?

Onlara uzay simülasyonları veriyormuş. Bir tanıdığım vardı, zihninde kendi evrenini yapmış ve onu izliyormuş. Yıldızların oluşumunu gösterdi bana.

Ama gerçek bilgiyle memnun olacaklar yok mu?

Gerçek bilgi pahalı geliyor olmalı. Çünkü Ortak Zihin aynı zamanda ekonomik. İnsanların mutluluğunu en ucuz yoldan karşılıyor.

Bu konu zihnimi meşgul etmeye ve beni mutsuz etmeye başladı.

Hormonlarını az sonra ayarlar. Ortalama mutsuzluk süresi otuz saniyeye inmiş diyorlar.

Düzeliyorum evet. Haha, ne güzel. İnsan mutsuzluğunu anlayıncaya kadar geçiyor.